

SEYDAYÊ MELE MAHMUD YUWACIĞÎ'NİN HAYATI VE İLMİ YÖNÜ

Muhammet Mesut ÇAKMAK

Dicle Üniversitesi
Din Eğitimi ABD.
Yüksek Lisans Öğrencisi

Özet

Bu çalışmada Doğu medreselerinde yetişen ve bu medreselerde hayatını tedrisata adanmış Seydayê Mele Mahmud Yuwaciğî'nin hayatı, ilmi yönü ve şahsiyeti ele alınmıştır. Seydayê Mele Mahmud, 1948 yılında Diyarbakır'ın Çınar ilçesine bağlı Yuvacık köyünde doğmuş 10.07.2014 tarihinde Diyarbakır'da vefat etmiştir. Köyünün ismi ile meşhur olan Seyda'nın soyadı Çakmak'tır. Kırk sekiz yıl boyunca bilfiil medreselerde öğrenci yetiştirmiştir. Dönemin zor şartlarında kendi imkânlarıyla medresede talebe yetiştirmek neredeyse imkânsız olmasına karşın O, bu yolda yılmadan ilerlemiş ve vefatının son

günlerine kadar talebe yetiştirmiştir. Seydayê Mele Mahmud çok âlim bir zat olup ilmini güzel ahâkıyla tezyin etmiştir.

Anahtar kelimeler: Seyda, Mele Mahmud, Yuwacıġî, medrese, tedrisat

SEYDAYÊ MELE MAHMUD YUWACIġÎ'S LIFE AND SCIENTIFIC ASPECTS

Abstract

In this study Seydayê Mele Mahmud Yuwacıġî life, scientific aspects and personality discussed who grown in the East madrasahs¹ and devoted his life to the education in these madrasahs. Seydayê Mele Mahmud was born in Yuvacık the village of Çınar district of Diyarbakır city in 1948. He died in Diyarbakır at the date of 10.07.2014. He is famous with the name of his village Yuvacık. His surname is Çakmak. In his life he actually trained students for 48 years. Although training students in madrasahs with own facilities was almost impossible because of difficult conditions of period, he fearlessly advanced on this path and trained students until last days of his life before death. Seydayê Mele Mahmud was a very scholar person and he adorned his scientific knowledges with good morality.

Key words: Seyda, Mele Mahmud, Yuwacıġî, madrasah, education

GİRİŞ

Doġu medreseleri, Arap dili, Fıkıh, Tefsir, Mantık, Akaid, Hadis, Belagat gibi ilim dallarında eğitim veren resmi olmayan kurumlardır. Bu kurumlar gönüllülerce desteklenmiş ve varlıklarını günümüze kadar sürdürmüşlerdir. Bu medreseler, toplumsal birçok hastalık ve taşkınlığı doğrudan veya dolaylı olarak engellemişlerdir. Günümüze değin geçirilen sancılı dönemlerin çoğundan medreseler başarıyla geçmiştir. Bu çalışmada medrese sisteminde yetişip onlarca öğrenci yetiştiren Seydayê Mele Mahmud Yuwacıġî'nin hayatından, tahsilinden, hocalarından, öğrencilerinden, ders verme yöntemi ve hocalığından, kişiliği ve tasavvufî yönünden bahsedilecektir. Bu çalışmadaki bazı

¹ Eastern schools or oriental schools

veriler Seyda'nın oğlu olduğum için benim tarafımdan, bazıları Seyda'nın diğer çocuklarından ve bazıları da arkadaşları ve diğer kaynaklardan elde edilmiştir.

1. HAYATI

1.1. Doğumu ve Ailesi

Seydayê Mele Mahmud, 1948 yılında Diyarbakır'ın Çınar ilçesine bağlı Yuvacık (Yuwacığê) köyünde dört erkek ve üç kız olmak üzere yedi çocuklu bir ailede doğmuştur. Babası Hacı Tahir annesi ise Hacı Besna'dır. Amcası Hacı Sait'in kızı Vesile Hanım'la evlenmiş ve bu evliliğinden sekizi kız, altısı erkek olmak üzere on dört çocuğu doğmuştur. Dedelerinden birisi Hacı İbrahim adı ile meşhur olunca, ailesi ve akrabalarına, Mâla Heci Bırahim (Hacı İbrahim Ailesi) denmiştir. Anne tarafından ise Keya (Kâhya) soyuna dayanır.

Seyda'nın babası Hacı Tahir, mütevazılığı, yardımseverliği ve medreselere olan aşkıyla tanınmış. Nitekim bu özellikleri Seyda'da da zuhûr etmiş olacak ki Seyda hayatının sonuna kadar medreselerde öğrenci yetiştirmiştir.

1.2. Yaptığı Görevler

Seydayê Mele Mahmud, Seydayê Mele Abdullah-ı Koği'den icazetini alır almaz doğduğu köy olan Yuvacık'a dönüp medresede ders vermeye başlamıştır. Otuz dolayında talebesi varmış. Talebeleri arasında yaşça ondan büyük olanlar da varmış. Seyda o sıralar genç ama ilmî olarak olgun bir medrese hocasıymış. Bir süre Yuvacık'ta dersler vermiştir. Askerlik yaptıktan sonra 1969 yılında, o dönem Yuvacık köyünün mezrası olan Tekkaynak (Şığretepe) köyünde fahri imamlık yapmış ve orada da talebe okutmaya devam etmiştir. Birkaç yıl burada kaldıktan sonra Çınar'da Camiya Macıra (Yeni Mahalle Camii)'da imamlık yapmış. Aynı zamanda müderrislik yaparak öğrenci yetiştirmeye devam etmiştir. O zamanın kendisine has bazı sıkıntılarından² dolayı tekrar Şığretepe'ye dönmüş aynı şekilde imamlığa ve tedrisata devam etmiştir. Seyda, Şığretepe'de yaklaşık 15 yıl kaldıktan sonra tekrar kendi köyüne dönmüştür. O sıralar köyde başka bir seyda caminin yanındaki medresede tedrisat yaptığı için kendisi de geçinmek için açtığı un değirmeninin bitişiğinde küçük bir medrese yaptırmış ve orada dersler vermeye devam etmiştir. Köyün kadrolu

²O dönem ilçe merkezinde bazı resmi kuruluşların medreselere olan baskıları kastedilmektedir.

imamı olduğu için daha sonraları diğer seydadan boşalan medreseye geçmiş ve daha çok öğrenci okutmaya başlamıştır.

Seydayê Mele Mahmud'un imamlıktan aldığı maaşı hem ailesine hem de medresenin ihtiyaçlarına yetmediği için, Seyda köyde farklı işlerle de uğraşmıştır. Örneğin un değirmeni işletmiş ve toprak ekmiştir. Ancak bu meşguliyetler O'nu ilim hizmetinden hiçbir zaman alıkoymamıştır. Zira O, bütün bu dünya işlerini medresesi ayakta dursun diye yapmıştır. O'nun anlayışına göre bir âlim aynı zamanda dünya işlerinde de başarılı olabilmeli ve böylece kimseye muhtaç olmamalıydı. İlim, ilimsiz ve değersiz insanlara kurban edilmemeliydi. Yani ilim hizmeti âlimlerin denetiminde olmalıydı. Zira birçok insan sadece Allah rızası için medreselere yardım ederken az da olsa yaptığı iyiliği başa kakan bazı cahiller de oluyordu. İşte bu ince anlayışı O'nu dünya işlerinde de başarılı kılmaya sevk etmiştir.

Seyda dünya işleriyle de uğraşmasından dolayı çevresi ve birçok arkadaşı tarafından kınanmıştır. Onlara göre Seyda yanlış bir yoldaydı. Çünkü bir imam dünya işleriyle uğraşmamalıydı. Seyda bu görüş ve anlayışlara hep saygı duymuş ancak doğru bildiğini yapmıştır. Bu noktada kendisini ilk takdir eden ve destekleyen ise Şeyh Muhammed Arabkendî olmuştur. Nitekim Seyda ilk olarak un değirmeni işlettiğinde çevresindekilerce eleştirilmişti. Ancak Şeyhi, değirmen işlettiği için kendisini tebrik ve takdir ettiğinde Seyda, doğru yolda olduğunu bir kez daha anlamıştır. Seyda, Şeyh Muhammed Arabkendî'nin takdir sözünü şöyle naklederdi: "Millet sana zekât verip minnet edeceğine, sen para kazanıp onlara zekât ver. Başkalarına muhtaç olacağına, muhtaçlara yardım et."

Seydayê Mele Mahmud, Çınar'da dört, Şığretepe'de onbeş ve Yuvacık'ta yirmi dokuz sene olmak üzere kırk sekiz yıl tedrisata devam etmiştir. Vefat edene kadar da Yuvacık medresesinde dersler vermiştir. İki yüz yıldan fazla bir süre ilim ve irfan yuvası olan, birçok feqiye(Fekkah)³ ev sahipliği yapan Yuvacık köyü, Seyda'yla beraber bu misyonunu en iyi şekilde günümüze kadar sürdürmeyi başarmıştır.

1.3. Vefatı

Seydayê Mele Mahmud, kalp kapakçığındaki rahatsızlık için Ankara Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde uygulanan Mitra Clip (Mandallama) yöntemi ile tedavi olmak

³Fekkah, fıkıh ilmine çokça sahip olan anlamına gelmektedir. Feqi kelimesi de yörede fekkah kelimesi yerine kullanılan yaygın bir tabirdir.

istiyordu. Ancak doktoru kendisine ileri tarihte bir randevu verince 9 Temmuz 2014 tarihinde evine döndü. Döndüğü. gece rahatsızlanıp hastaneye kaldırıldı. 10 Temmuz 2014 tarihinde 13 Ramazan Perşembe günü saat 13.00 dolaylarında Özel Diyarbakır Veni Vidi Hastanesi Koroner Yoğun Bakım Ünitesinde kalp rahatsızlığından mütevellit taşikardi (Kalbin anormal bir şekilde hızlı atması), kalp kapakçığında kaçırma ve bunlara bağlı solunum yetmezliğinden vefat etti. Cenazesi Diyarbakır Yeniköy Mezarlığı gasilhanesinde oğlu Mele Mehmet Tahir ve damadı Mele Mehmet Nur tarafından yıkanmıştır. Cenaze namazını Şeyh Muhammed Arabkendî'nin yeğeni aynı zamanda merhumun dostu Şeyh Muhammed Naci Arabkendî⁴ kıldırdı. Telkinini Mele Muhammed Gürsî⁵ okudu. Binlerce kişi eşliğinde Yuvacık köyü mezarlığında defnedildi.

Taziyesine binlerce insan iştirak etti. Taziyesine gelenler, çocuklarına “Bu taziye sadece sizin değil hepimizin taziyesidir,” diyorlardı. Böyle demeleri O'nun bölgeye mal olmuş bir âlim olduğunu kanıtlar niteliktedir.

2. İLMİ YÖNÜ

2.1. Tahsili

Seydayê Mele Mahmud, tahsiline ilk olarak Yuvacık köyünde Mele Mehmedê Yekçâv'ın yanında İbn-i Kasım, Emsile, Bina, İzzi ve Tesrifa Kürdi adlı kitapları okuyarak başlamıştır. İbni Kasım'ı üç kere okumuş ve daha çocukken Molla Cami okuyan öğrencilerden daha düzgün Arapça metinler okumuş. Zekâsı o zamanlar kıskanılacak ve imrenilecek bir düzeydeymiş. Daha sonraları babasının teşviki ve kendisinin de ilme olan derin iştiağıyla köyünün dışına ilim tahsiline çıkmıştır. Dönemin zor şartlarında, kıtlığın baş gösterdiği bir dönemde, medresede bir çocuk olmak ve ailesinden uzakta okumak oldukça zor bir durumdu. Ailesi çok sıkıntı çekmesine rağmen kendisini bir işte çalıştırmamış ve okumaya yönlendirmiştir.

⁴ Şeyh Muhammed Naci Arabkendî, Şeyh Muhammed Arabkendî'nin halifesidir. Şeyhin vefatından günümüze kadar bu vazifesini Diyarbakır'ın Bismil ilçesine bağlı Arabkend (Bayındır) köyünde devam ettirmektedir. Soyu Hz. Muhammed'e dayanır.

⁵ Seydayê Mele Muhammed Gürsî, Mardin'in Kızıltepe ilçesi Gürs köyündendir. Bu köyden olmasından dolayı kendisine Gürsî denmiştir. İcazetini Seyadeyê Mele Abdullah-ı Koğî'den almıştır. Kızıltepe'de halen medresede tedrisat yapmaktadır.

Köylerinin yakınında bulunan Kervanpınar(Arzuoğlu)⁶, Ulamlı(Hola), Başaklı(Hücceti) gibi köylerde kısa bir süre okumuştur. Daha sonraları Mardin Mazıdağı ilçesine bağlı Yukarı Konak (Xanika Jor) köyünde Seydayê Mele Muhammed Nur'un yanında ilim tahsilini yapmıştır. Seyda, o dönem Hıdırilyas⁷ köyünde tedrisat yapan Seydayê Mele Yasin Toprak'tan da bir süre ders almıştır. Daha sonraları Başalan (Sergelya) köyünde medrese tahsili yapan Seydayê Mele Abdullah-ı Koğî⁸'nin yanında tahsiline devam etmiştir.

Seydayê Mele Mahmud, o dönem medreselerde okutulan, sıra kitapları (Kitabê rêzê)'ni ve muhtelif ilimlerle ilgili kitapları okumuştur. İcazetini de 18 yaşındayken mezkûr Seyda'nın yanında almıştır. Seyda'nın okuduğu sıra kitapları şunlardır:

- 1-Karabaş tecvidi (Tecvit), Ali Haydar (ö.?).
- 2-Mevluda Ertûşî (Mevlit), Hüseyin Batî (ö.995/1491).
- 3-Nubihara biçukan (Lügat), Ahmed-i Xânî (ö.1119/1707).
- 4-Nehcu-l Enam (Akaid), Seydâ Molla Halil es-Si'irdî (ö.1259/1843).
- 5-el-Emsile (Sarf) Yazarı bilinmiyor.
- 6-Binâ (Sarf), Yazarı bilinmiyor.
- 7-İzzî (Sarf), İzzeddin Abdulvahhab b. İbrahim ez-Zencanî (ö.1257).
- 8-Tasrîfa Kürdî (Sarf), Ali Teremağî (ö. h. 1065).
- 9-el-Maksûd (Sarf), Yazarı bilinmiyor.
- 10-el-Merâh (Sarf), Ahmed b. Ali b. Mesud (ö. h. 650).
- 11-'Avâmîlu'l-Bîrgevi (Nahiv), el-Birgîvî (ö.951/1544)
- 12-el-İzhâr (Nahiv), el-Birgîvî.
- 13-el-Kâfiye (Nahiv), İbnu'l-Hacîb (ö. 646/1249).

⁶ Burada hakkında az bilgi sahibi olduğumuz, Seydayê Mele Yasin Toprak'tan icazet alan Diyarbakır'ın Kulp ilçesinden Seydayê Mele Mikdat'ın yanında okumuştur.

⁷ Diyarbakır Merkeze bağlı bir köy

⁸ Koğî denmesinin sebebi, bugünkü Diyarbakır'ın Bismil ilçesine bağlı Koğuk(qoğê) köyünde uzun yıllar imamlık yapmış olmasındandır.

- 14-‘Avâmilu’l-Cürcani (Nahiv), Abdulkâhir el-Curcânî’ye (ö.471/1078).
- 15-ez-Zurûf (Nahiv), Yunus el-Erkûtnî (ö. ?).
- 16-et-Terkîb (Nahiv), Yunus el-Erkûtnî,
- 17-Sadullah es-Sağîr (Nahiv), Yazarı bilinmiyor.
- 18-Şerhu-l Muğnî (Nahiv), Abdurrahim el-Meylânî (ö.?).
- 19-Şerhu-l Katr (Nahiv), İbn Hişam, (ö.761/1360).
- 20-Hallu-l Me‘âkid (Nahiv), Ahmed ez-Zillî et-Tokadî (ö.1006/1597).
- 21-Kavâ‘idu’l-i‘râb (Nahiv), İbn Hişâm.
- 22-Hadaiku’d-dekâik (Sadullah Gevra), (Nahiv), Saadullah el-Berde‘î (ö.609/1212).
- 23-Netâic Şerhu-l İzhar (Nahiv), İmam Birgivî
- 24-es-Suyuti (el-Behcetü’l-mardiyye) (Nahiv), Celâluddîn es-Suyûtî, (ö.911/1505).
- 25-Camî (el-Fevâidu’d-diyâiyye) (Nahiv), Molla Camî, (ö.898/1493).
- 26-İsağuci (Mantık), Esiruddin el-Ebehri (Ö. 663/1265)
- 27-Husamkâti (Mantık), Hüsamuddin Hasan el-Qâtî (ö.?).
- 28-Muhyiddin (Mantık), Muhyiddin Muhammed b. Musa et-Talişî (ö. ?).
- 29-el-Fenari (Mantık), Molla Fenarî (ö. 834/1431).
- 30-Kavl-i Ahmed (Mantık), Ahmed b. Muhammed b.Hızır (ö.967/1560).
- 31-Sullem (Mantık), Abdurrahman b. Muhammedel-Exderî (ö.983/1575).
- 32-Risaletu-l İsam (İstiare), İbrâhîm b. Muhammed ‘İsâmu’d-dîn (ö.945/1538).
- 33-Muğni-l Muhtâc (Fıkıh), eş-Şirbînî (ö. 977/1570).
- 34-Risaletu Ebî Bekri’s-Sûri (İstiare), Molla Ebû Bekr es-Sûrî’nin (ö.?).
- 35-Risaletu Semerkandi (Vad’), Ebu’l-Leys es-Semerkandî, (ö.888/1483).
- 36-Risaletu Ebî Bekr (Vad’), Ebu Bekr es-Sûrî (ö. ?).

37-el-Velediye (Adab), Muhammed b. Ebi Bekr el-Mer'aşî (Saçıklizâde) (ö. 1152).

38-Abdulğafur (Nahiv), Abdulğafur el-Larî (ö. m, 1506).

39-Abdulkhakim (Nahiv), Abdulkhakim es-Seylekûtî (ö.m. 1656).

40-Şerhu Şemsiyye (Mantık), Kutbuddîn er-Râzî (ö.766/1365).

41-Muhtasaru-l Meanî (Belâgat), Sa' duddîn et-Taftâzânî, (ö.793/1390).

42-Şerhu-l Akâid (Akaid), et-Taftâzânî.

43-el-Mahallî Ala Cemi-l Cevâmi', Celâluddîn el-Mahallî (ö.864/1454).

2.2. Hocaları

Birçok medrese öğrencisi gibi Seydayê Mele Mahmud da çeşitli seydalardan ders almıştır. Aşağıda kendilerinden ders aldığı Seydalar hakkında kısa bir bilgi vermekteyiz.

2.2.1. Seydayê Mele Mehemedê Yekçâv

İlk hocası, Seydayê Mele Mehemedê Yekçâv'dır. Yuvacık köyünde O'nun yanında bir yıl kalarak Kur'an, Tecvid, Mevlit, İbn-i Kasım, Emsile, Bina, İzzi ve Tesrîfa Kürdî'yi ondan okudu. Seydayê Mele Abdülhamid⁹'den edindiğimiz bilgiye göre, Seydayê Mele Mehemedê Yekçâv, aslen Batman Beşirilidir. Yuvacıkta bir süre fahri imamlık yaptıktan sonra Mardin'in Mazıdağı ilçesinin Zankırt köyüne (Bilge Köyü) gitmiştir. En son Diyarbakır'ın Şilbe(Şilbê) köyünde imamlık yapmıştır. Diyarbakır'da medfunur.

2.2.2. Seydayê Mele Muhammed Nur

Seyda, üç yıl Mardin'in Mazıdağı ilçesine bağlı Yukarı Konak (Xanıka Jôr) köyünde Seydayê Mele Muhammed Nur'un yanında tahsiline devam etmiştir. Seydayê Mele Muhammed Nur, Mardin'in Mazıdağı ilçesine bağlı Yeşilköy (Xuduri veya Xüdûrê) doğumludur. Şeyh Abdürrezzak (Kızıltepe, Mardin), Mele Muhyiddin Havêlî¹⁰ gibi hocaların talebeliğini yapmış daha sonra Şeyh Muhammed Arabkendî'nin medresesinde ilim tahsil etmiş ve icazetini O'ndan almıştır. Seydayê Mele Muhammed Nur, Xanıka Jôr(Yukarı Konak)'da bir süre dersler verdikten sonra Çınar'ın Sergelya (Başalan) köyüne

⁹ Mele Abdülhemidê Helêla, Yuvacık'ta bir süre Seydayê Mele Mehemedê Yekçâv'ın yanında okumuştur.

İcazetini Şeyh Muhammed Arabkendî'den almıştır.

¹⁰ Havêli, Siirt Baykan'a bağlı bir köy ismidir.

gelip burada tedrisata devam etmiştir. Diyarbakır'a taşındıktan sonra da vefatına kadar şehir merkezinde öğrenci yetiştirmiştir. 1 Ekim 2010 tarihinde 69 yaşında vefat etmiştir. Doğduğu köyde medfundur. Öğrencisi Seydayê Mele Mahmud ile çok samimi dostlukları vardı. Çoğu zaman beraberdiler. Yörede birçok kan davası, talak ve miras hakkındaki müşterek fetvalarda ikisinin imzası vardır.¹¹

Seyda ile Seydası Mele Muhammed Nur (Sol başta) bir icazet töreninde yan yana otururlarken

2.2.3. Seydayê Mele Yasin Toprak

Hakkında bilgi edinebildiğimiz bir hocası da Seydayê Mele Yasin Toprak'tır. Seydayê Mele Mahmud, Seydayê Mele Yasin'den söz açıldığında her seferinde Üstad'ın keskin bir zekâsının olduğunu söylerdi. Üstat Seyda Molla Yasin, Muş ilinden çıkıp Kulp'a yerleşen, Molla Derviş adında yöre halkı tarafından tanınan bir âlimin oğludur. Annesi Şemsihan Hanım'dır. Soyu, Güney Mezopotamya'dan gelmiştir.

Üstat, Diyarbakır'ın Kulp ilçesi, Xerzıka (Tuzla) Köyü'nde doğmuş. Doğum tarihi kütükte Rumi 1314 olarak kayıtlı ise de, hem kendisinin hem de yaşlılarının ifadesine göre kütükteki kayıt, Ağabeyi Hasan'a aittir. Gerçek doğum yılı ise 1906'dır. (Hicri: 1315/1316)

Üstat, 08 Ocak 1994 tarihinde Diyarbakır Merkez'de ortanca oğlu Z. Fuat Toprak'ın evinde sabaha karşı güneşin doğuşu sırasında vefat etmiştir.¹²

2.2.4. Seydayê Mele Abdullah Koğî

¹¹ Bu bilgiler Seydayê Mele Muhammed Nur'un oğlu Mele Allaaddin Orak ile 29.10.2014 tarihli bir görüşmeden alınmıştır.

¹² Z. Fuat Toprak, vd. , Seyda Molla Yasin Toprak (Yüsri) Hayatı ve İlmî Kişiliği, e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar dergisi-www.e-sarkiyat.com- Sayı: 1, s.122-123

Seydayê Mele Mahmud'un icazetini kendisinden aldığı ve yanında en çok kaldığı hocası Seydayê Mele Abdullah Koğî'dir. Seydayê Mele Abdullah-ı Koğî, o sıralar Çınarın Sergelya (Başalan) köyünde tedrisat yapmaktaymış.

Seydayê Mele Abdullah-ı Koğî, Van'a bağlı Kınasor köyündendir. Van civarında Said Nursi'nin dayısı Molla Ali'den ders almıştır. Said Nursi'nin yanında da altı ay kadar ilmi tahsilini sürdürmüştür. Daha sonra 1917 Rus savaşında gönüllü Kürt alayında bölük komutanı olarak savaşa katılmıştır. Savaşta ayağından yaralanmıştır. Savaştan sonra Silvan'a gelir ve Molla Hüseyin Küçük'ün medresesinde okumaya devam eder, ondan icazet alır. İcazet aldıktan sonra Diyarbakır bölgesinde imamlık ve müderrislik yapmaya devam eder. Çok sayıda talebe yetiştirmiştir. İlim ve cesareti ile meşhurdur. Bismil'e bağlı Koğî köyünde fazla görev yaptığı için Molla Abdullah-ı Koğî olarak tanınmıştır. Kısa bir süre Çınar ilçesinde vaiz olarak da çalışmıştır. Fakat Kürtçe vaaz verdiği için görevine son verilmiştir. Uzun yıllar devam eden fahri imamlık ve müderrislik hayatından sonra 1975 yılında Diyarbakır'da vefat etmiştir. (Bu bilgiler Molla Said Amedî'den alınmıştır.)¹³

Seyda Molla Abdullah Koğî, Bediüzzaman Said Nursi'nin yanında kaldığı altı ay zarfında bir nahiv kitabı olan Hallu'l me'âkid'i okumuştur.¹⁴ Ayrıca Üstad'ın yanında Üstad'ın kardeşi Abdülmecid'le beraber İbn-i Fârid'in Divanını okuyarak arûz ilmini tahsil etmiştir.¹⁵

Seydayê Mele Mahmud, Hocası Seydayê Mele Abdullah Koğî'nin Üstad Bediüzzaman'la olan bir hatırasını hocasından şöyle nakletmiştir: “Bir gün Üstad'ın yanında kardeşi Abdülmecid ile beraber İbnü Fârid'in divanı adlı kitabı okurken Üstad kitapta geçen bir kelime için, “Bu kelimenin bir anlamı da şudur” dedi. Kardeşi Abdülmecid, “Belki musannıf bu anlamını düşünememiştir,” deyince Üstat: “Musannıf bu kelimenin iki anlamını daha biliyordu,” dedi.”

Seydayê Mele Abdullah-ı Koğî civar köylerde ve bölgede meydana gelen kan davası, miras, talak (Boşanma) gibi birçok anlaşmazlığı çözmüştür. Bu davaları çözmeye giderken öğrencisi Seydayê Mele Mahmud'u da yanında götürür ve yeri geldiğinde, O'nun da görüşlerine başvurmuş. Bu tecrübeler fıkıh alanında Seydayê Mele Mahmud'u daha da

¹³Abdulvahit Yıkılmaz, Molla Muhammed Said Amedî (Yıkılmaz) Hayatı, İlmî Yönü ve Tasavvufî Yönü, e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar dergisi-www.e-sarkiyat.com- Sayı: IV, s.141

¹⁴ Seydayê Mele Hıdır Ğürsî ile yapılan bir görüşmeden alınmıştır.

¹⁵ Bu bilgileri Seydayê Mele Mahmud'un oğlu Mele Mehmet Tahir babasından naklederek bildirmiştir.

ileriye taşımış ve daha sonraları medresedeki derslerde ve kendisine gelecek davaları çözmeye onu etkili bir şahsiyet haline getirmiştir. Seydayê Mele Mahmud'a verilen icazetnamede,

" ملا محمود الماهر ابن حاج طاهر " yani "Hacı Tahir'in oğlu mahir Molla Mahmud" diye yazılmıştır. Çünkü Seydasına göre O, zeki ve seydasını gururlandıran talebelerinin başında gelirmiş.

2.3. Öğrencileri

Seyda'nın okuttuğu öğrenci sayısı net olamamakla beraber yüzlerce dir. Bilindiği gibi medrese öğrencileri yer değiştirdikleri için özellikle Yuvacık medresesinde yoğun bir talebe sirkülasyonu yaşanmıştır. Bu da talebe sayısını netleştirmeyi güçleştirmiştir. Zira Doğu medreselerinde resmi bir kayıt evrakı bulunmamaktadır. Bunun en önemli nedeni de medrese tahsili yapan öğrencilerin ve yaptıran seyda ların sadece gönüllü olmaları, ilme düşkün olmaları ve Allah rızası gibi esasları gözetmeleridir.

Seyda'nın bilinen birçok mücâzı (İcazet alanı) vardır. İcazet verirken bütün çevre âlimlerine, bazı İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerine ve bütün köylüye haber verirdi. İcazet töreninden sonra icazet yemeğine herkes davet edilirdi. İcazet alan birçok öğrencisi halen imamlık yapmakta; bazıları ise, medreselerde ders vermektedir. Bazı talebeleri de Üniversite hocalığı yapmaktadır. İcazet alan bazı talebeleri şunlardır:

Molla Muhammed (Sıpra, Kızılar)

Molla Muhammed (Erdoğan)

Molla Şükrü (Erdoğan)

Molla Nevzat (Sibal)

Molla Mehmet (Sergelya)

Molla Hüseyin (Cirnîk)

Molla Yusuf (Qerenazê)

Molla Kadri (Mermer)

Molla Yusuf (Tarhan)

Molla Seyithan (Fedlê)

Molla Fırat (Zila)

Molla Abdullah (Dırrin)

Molla Ubeydullah(Hani)

Molla Muhmmmed Emin (Zila)

Molla Abdurrahman (Daratê)

Molla Nureddin (Melpolat)

Molla Sulhaddin (Zila)

Molla Hamza (Mala Badê)

2.4. Hocalığı ve Ders verme Yöntemi

Seydayê Mele Mahmud, ilim için büyük uğraşlar vermiş ender âlimlerden biriydi. İlim tahsili için her türlü cefaya katlanmış, karşısına çıkan her engeli kendisini başarıya götürecek bir basamak olarak görmüştür. Yalın, katışıksız ve bir o kadar derin ilim sahibi olmasına rağmen bunu hiçbir zaman dillendirmemiştir. Bu durum, ahlâki kişiliğinden bahsedeceğimiz zaman belirteceğimiz gibi mütevazı, muttaki ve ihlâslı olmasından kaynaklanmaktaydı.

Seyda, yaptırdığı medresenin yanında köy çocuklarının mağdur olmaması için de bir Kur'ân kursu yaptırmıştır. Bu kursta ilk başlarda kendi talebeleri ders verirken daha sonraları Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından kurs öğreticileri görevlendirilmiştir.

Seyda, çoğu zaman kendi maddi imkânlarıyla talebe yetiştirmiştir. Medreseler yatılı sistem üzerine kurulduğu için orada okuyan talebelerin yemek ihtiyaçlarını kendi bütçesinden karşılamıştır. Çınar'da öğrencilerin bütün yemek ve su ihtiyacı kendi evinden karşılanmış eşi ve çocukları bu uğurda büyük hizmetler vermiştir. Çünkü her gün en az otuz kişinin yemeğini hazırlamak kolay değildir. Şığretepe'de ise bazen kendi evinden ancak çoğu zaman Şığretepeliler tarafından bu ihtiyaçlar karşılanmıştır. Seyda, o dönem, Şığretepe sakinleri Kikizâde'lerin medreseye sundukları maddi ve manevi katkılardan bahseder ve onları medreselere gönül vermiş insanlar olarak tanımlardı. Kikizâde ailesi bireyleri de asilliklerine binaen hiçbir zaman bu katkılarını dillendirmemişlerdir.

Yuvacık'ta ise bir süre aynı sistem devam etmiştir. Ancak öğrenci sayısının artması ve medrese ile Seyda'nın evi arasındaki mesafeden kaynaklanan bazı sebeplerden ötürü yemekler artık medresede, Feqîler tarafından Dôr sistemiyle (Nöbetçilik sistemi) yapılmaya başlanmıştır. Bu durumda yine öğrencilerin erzakı Seyda tarafından karşılanmıştır. Daha sonraları ekmek köylüleri tarafından karşılanmış ve medresenin yaşça en küçük talebesi veya Seyda'nın oğulları ekmek vermek isteyen evlerden her akşam ekmek toplamışlardır. Bu sistem günümüzde hala Yuvacık medresesinde devam etmektedir. Daha sonraları zaman zaman bazı hayırsever insanlar medreseye erzak yardımında bulunmuştur. Seyda hiçbir zaman bu konuda kimsenin yardımına engel olmamıştır. Ancak ilk başlarda böyle taleplerinin hiç olmaması sadece kendi bütçesiyle medreseyi ayakta tutması zorunluluğunu doğurmuştur. Seyda yardımlara engel olmadığı gibi yardımı bir zorunluluk haline de getirmemiştir. Bu konularda çektiği onca sıkıntıya rağmen hiçbir zaman kimseye bir sitemde bulunmamıştır. Kendisini telefonla arayıp veya kendisine bizzat "Medresenin bir eksikliği var mı?" diye soran kimselere ihtiyaç olmasına rağmen "Hayır, bir ihtiyacımız yok." derdi. Çünkü dillendirilen iyiliklerden hoşlanmıyordu. Kişi yardım etmek isterse getirir medreseye bırakıp gider. Aksine soruşturmanın anlamsız olduğunu söylerdi. Bu tür yardımları minnetten sayardı.¹⁶ Maddi olarak çok zorlandığı durumlarda da oğlu Molla Mehmet Tahir'in aktardığına göre Kürtçe "Xweda Rezzak'e" yani 'Allah Rezzak'tır.'" dermiş.

Seyda, sözlü ve yazılı olmak üzere birçok fetva vermiştir. Yazılı fetvaları yüze yakındır. Bu fetvalar boşanma, miras ve kan davaları gibi konulardadır. İki tane fetvası çalışmamızın ekinde sunulmuştur.

Seyda, talebeliğinin dışında yaklaşık kırk sekiz yılını medresede ders vererek ve öğrenci yetiştirerek geçirmiştir. Talebeliğini de katarsak bütün ömrünü ilim meşguliyetiyle, ilim hizmetiyle ve ilim heyecanı ile geçirmiştir. Seydanın fıkhi bilgisi çok meşhurdur. Nahiv alanında da öğrencilerinin aktardıklarına göre es-Suyutî adı ile meşhur olmuş kitabın dersini çok iyi vermekle biliniyordu.

Seyda'nın vefatından sonra yerini oğlu Molla Mehmet Tahir Çakmak almıştır. Molla Tahir köyün hem resmi imamı hem de medresenin tedrisatı ve idaresini babasından devralmış ve halen bu görevini sürdürmektedir.

¹⁶Oğlu Molla Mehmet Tahir ile yapılan 10.10.2014 tarihli bir görüşme

Seyda medreselerde okutulan sıra kitaplarının yanı sıra genelde diğer medreselerde okutulmayan Fethu-l Wehhab¹⁷, Şerh-u Şemsiye¹⁸, İmtihanu-l Ezkiyâ¹⁹, Kâdî Beydavî (Envaru't Tenzîl ve Esraru't Te'vil)²⁰, Netâicü-l Efkâr(Şerhu İzhâru-l Esrar)²¹ gibi kitapların da derslerini vermiştir. Diğer medreselerde olduğu klasik ders verme yöntemlerinin yanı sıra kendisine has bazı yöntemler de kullanmıştır. Medreselerde genelde takrir ve soru-cevap yöntemleri kullanılmıştır. Seyda da bu yöntemleri etkin bir şekilde kullanıp öğrenciyi derse katmaya çalışmıştır. Takrir yönteminde öğrenciyi zinde tutmak için ona belli aralıklarla “ Te fam kır bavo?” Yani “Anladın mı babacığım,” derdi. Seyda, dersleri verirken özellikle örneklerle pekiştirmeye çalışırdı ki öğrencinin zihninde kalıcı bir yer edinsin. Fıkıh derslerinde özellikle başından geçen olaylardan veya duyduklarından örnek vererek o konunun anlaşılmasını ve kalıcı olmasını sağlardı. Sarf, nahiv, fıkıh, tefsir gibi dersleri verirken bu derslerde geçen bazı kavramları metaforik yaklaşımlarla açıklardı. Bu yöntemi kullanması birçok konuda kalıcı öğrenme sağlamıştır. Talebeleri bu yöntemini hep anlatır ve bu yöntemle öğrendiklerini hiç unutmadıklarını söylerler. Derslerden sonra en az yarım saat öğrencilerle bir baba şefkatiyle konuşur ve sorunlarını dinleyip bir çözüm bulmaya çalışırdı. Ders esnasında içeriye bir misafir gelseydi derslerini aksatmazdı. Ders bittikten sonra misafirlerle ilgilenmeye başlardı.

3. KİŞİLİĞİ

3.1. Ahlâkı

Seyda, hem âlim hem de ilmiyle amel eden bir âmildi. Güzel ahlâkı en az ilmi kadar ön plandaydı. Oğlu Molla Tahir'in dediği gibi ahlâkta peygamber(s.a.v)'i kendisine düstur edinen ve bundan ödün vermemeye çalışan biriydi.

Seyda çevresinde cömert bir âlim olarak biliniyordu. Almayı pek sevmez ama cömertçe vermeyi iyi bilirdi. Evine gelen misafirlere mutlaka bir ikramda bulunur ve onları kendi evlerindeymiş gibi rahat ettirirdi. Misafirlerine cömertçe ikramlarda bulunduğu sevinçleri gözlerinden okunurdu. Misafirleri çok sevmesinin mukabilinde Allah (c.c) O'na bol bol misafir ihsan ederdi. Köye gelen her yabancı, namazdan sonra mutlaka evinde

¹⁷ Ebu Zekeriyya el-ensari

¹⁸ Kutbuddîn er-Râzî (ö.766/1365)

¹⁹ İmam Birgevi

²⁰ Abdullah b. Ömer b. Nasiriddîn

²¹ İmam Birgevi

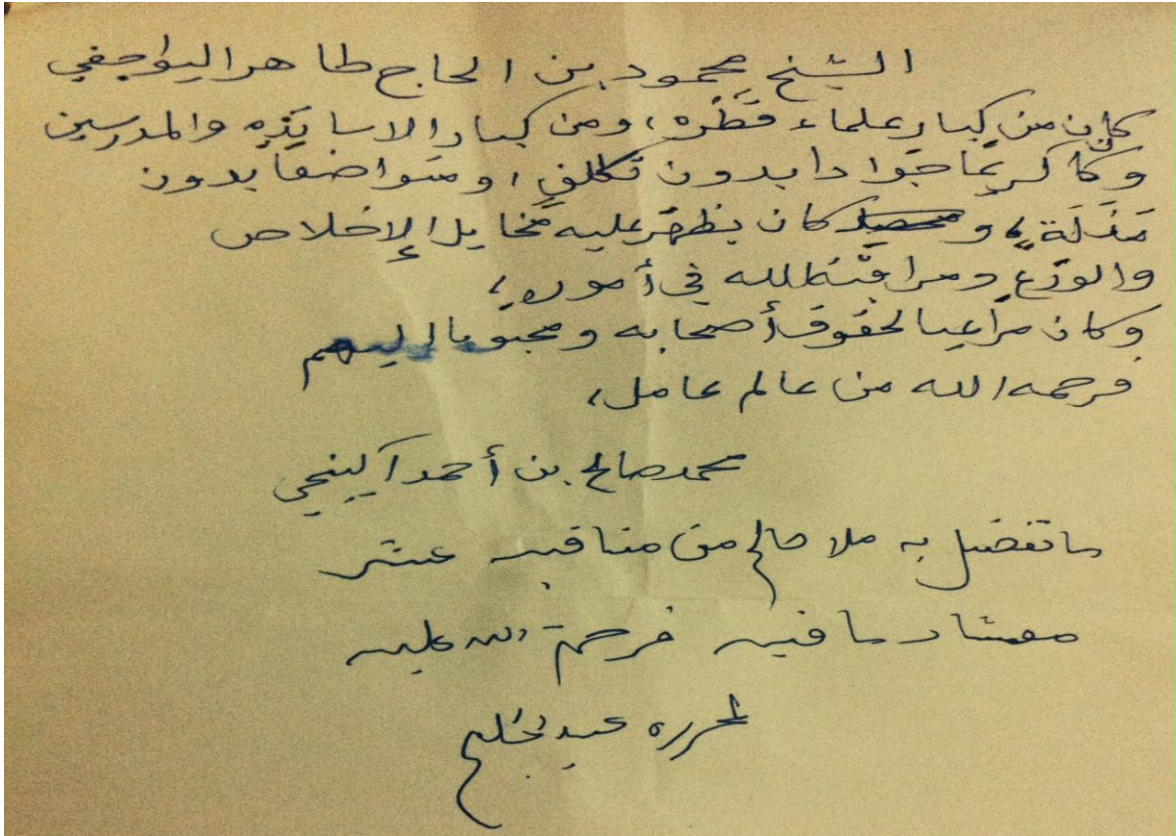
yemek yer öyle giderdi. Köye gelen dilenciler bile sadaka toplamak için ev ev dolaşıp acıktıklarında, onlara Seyda'nın evi gösterilirdi.

Seyda misafirleri çok severdi, Yuvacık köyü Bismil yolu üstünde olduğundan Bismil veya Diyarbakır tarafına giden hocalar zaman zaman Seyda'ya misafir olurlardı ve onlara ikramda bulunulurdu. Hatta bazen Seyda bazı dostlarını ve bazı seydaları köye davet ederdi. Onlar da onun davetini kabul ederlerdi. Bu tür durumlarda hem yemek yenilir hem de ilmî sohbetler olurdu.

Seyda, kadrolu imam olduğu için hiç zekât, fitre, iskât gibi yardımları kabul etmez bu yardımların fakirlere ulaştırılması için elinden geleni yapardı. O dönemde bir imamın belirttiğimiz yardımları almaması normal değildi. Ancak Seyda bu tabuyu o zamanlar yıkmış ve muhtaçların hakkı olan zekâta göz dikmemiştir. Bu tavrını şu sözlerle ifade ederdi: “İlim Allah'ın sıfatlarından. Ulvidir ve zillet kabul etmez. Ben ilmi dünya malı için, zillete düşmek ve birilerine yaranmak için okumadım.” Zira Seyda, tok gözlü ve minnet kabul etmeyen bir insandı. Kilometrelerce yol yürüyeceğini dahi bilse kimseye rica ve minnet etmez gerekirse o yolu yürürdü.

Seyda, çevrenin meşhur âlimlerinden biri olmasına rağmen hiçbir zaman gösteriş yapmaz ve kendisini övmezdi. Eğer yaşasaydı belki bunları anlatmamıza mani olurdu. İnsanlar bana iyi hatip desinler veya beni övsünler diye vaaz vermem derdi. İlmîni asla başa kakmaz ve hitabetinde gösterişten, şatafatlı kelimeler kullanmaktan sakınırdı. Talebelerine İmam-ı Gazali'den naklederek şöyle derdi: “Hatip insan, evi yanmış ve “evden çıkın” diyeceğine o korku ve dehşetle yanlışlıkla “eve girin” diyen kimse gibi olmalıdır. Yani hatip samimi olmalı ve konuşmasını çok kurgulamamalıdır.

Arkadaşlarından Seydayê Mele Salih Ekinci (Ğürsi) ve Seydayê Mele Abdülhalim kendi el yazılarıyla Seyda'nın şahsı hakkında şöyle demişlerdir:

“Yuvacık köyünden Hacı Tahir oğlu Molla Mahmud hoca efendi, yaşadığı bölgenin en büyük âlim ve müderrislerinden biriydi. Zillete düşmeyecek derecede mütevazı ve tekellüfe girmeyecek kadar cömert bir insandı. Bütün işlerinde ihlâsı ve takvayı gözeten ayrıca Allah’ın gözetimi altında olduğunun farkında olan, âlim ve ilmiyle amel eden bir şahsiyettir. Allah rahmet eylesin.” Seydayê Mele Abdulhalim ise; “Mele Salih’in anlattıkları ancak anlatılması gerekenlerin onda biriydi” demiştir.

Seyda o kadar mütevazıydı ki bir çocukla çocuk olur, onun dilinden onunla sohbet ederdi. İnsanlar arasında ayırım yapmazdı. Köyün ileri gelenini hangi dikkatle dinliyorsa köyün çobanını da aynı dikkatle dinlerdi. Bir kimsenin zerre kadar kendisine hakkı geçse hakkını mutlaka verirdi. Adaletteki titizliğini bilen civar insanları bunun için davalarını çözmede O’na başvururlardı. Seyda, hatalara, farklılıklara, kusurlara müsamahayla yaklaşırdı. Hiçbir talebesini yaptığı hatalar yüzünden kırmamıştır. Yapıcı bir dille hata yapanları uyarmıştır.

3.2. Tasavvufi Yönü

Seyda icazetini aldıktan kısa bir süre sonra yörenin Nakşibendî tarikatının meşhur âlim ve mutasavvıfı Şeyh Muhammed Arabkendi’ye intisab etmiştir. Tasavvufta esas olan

samimiyet, ihlâs, kalp temizliği ve dünya malına tamah etmeme gibi esasları içselleştirmiştir. O'nun tasavvuf anlayışı vird ve zikir ile anlaşılamazdı. Çünkü o tasavvufu yaşantısı haline getirmişti. Her şeyinde sadeliği ve gösterişsizliği esas alan Seyda, peygamber ahlakıyla yaşamaya çalışmıştır. Doğal olmak, muttaki olmak, olduğu gibi görünmek ve gösterişten kaçınmak O'nun vazgeçilmezlerindendi. Vefatından önce mezarlıklardaki ihtişamı yermiş ve kendisinin mezarının şatafatlı olmamasını vasiyet etmiştir.

Seyda, Şeyh Muhammed Arabkendi'nin bazı özelliklerini Hz. Peygamberin özelliklerine benzetirdi. Örneğin yürüyüşünü çok benzetip şöyle derdi: “Hz. Peygamber tepeden iniyormuş gibi yürürmüş. Benim şeyhim de aynen öyle yürüyordu.” Seyda şeyhine çok bağlıydı. Bu yüzden çoğu konuda O'nun hayatından örnekler verirdi. O'nun derin maneviyatından sıkça bahsederdi. Bir hatırasını şöyle anlatırdı: “Bir gün Şeyhim cemaatte bana “Mele Mahmud çok çalışkan ve mert bir insandır.” dedi. İçimden acaba ben iyi bir âlim değil miyim ki sadece mert olduğumu söyledim dedim. Tam o sırada bir cümle daha çıktı ağızdan: “Mele Mahmud çok âlimdir,” Bunu duyduktan sonra şeyhimin maneviyatının ne kadar derin olduğunu bir kez daha anladım.”

Seyda vefatından birkaç yıl önce Şeyh Alaaddin Haznevî'nin oğlu olan Şeyh Abdüsselam Haznevî'den de halifelik icazeti almıştır.

4. HAYATINDAN BAZI ANEKTODLAR VE HATIRALAR

4.1. İskât parasıyla alınan çakmak

Seyda başından geçen ve o zor dönemden bahseden bir olayı şöyle anlatırdı:

“Bir gün Sergelya köyündeyken medresede iskât parası²² dağıtıldı. Ben paramla aileme vermek üzere bir çakmak aldım. İzne ayrılıp eve geldiğim gün çakmağımı medresede unutmuştum. Anneme “bir çakmak aldım ama unuttum” dediğimde annem yemek yapmak üzere idi. Ancak ateşe ihtiyacı vardı. Çünkü o zamanlar bir köyde sadece birkaç kişide çakmak bulunurdu. Annem “oğlum ateşimiz yok, git o çakmağı al gel.” deyince hiç dinlenmeden Yuvacık'tan yürüyerek Sergelya'ya (Başalan) gidip çakmağı aldım ve yürüyerek tekrar eve geldim.”

²² İskât, ölünün ardından muhtaçlara verilen yardım demektir.

4.2.Öğrencileri için fedakârlıklarına örnek

Bazı öğrencilerinin naklettiğine göre, Seyda bir gece hasta olan bir talebesi için evine gelip ahıra girmiş ve inekten kendi elleriyle süt sağıp hasta olan talebesine götürüp içirmiştir. Yine sıtma hastalığının köylerde yaygın olduğu bir dönemde Seyda'nın bir öğrencisi Sıtma hastalığına yakalanır. Talebenin iştahı hiç yoktur. Seyda ısrarla canının ne çektiğini sorunca öğrencisi karpuz cevabını verir. O sıralar karpuz mevsimi değilmiş. Seyda köydeki bütün evlerde karpuz olup olmadığını soruşturur. En sonunda bir evde akşam yemeğinde sofrada yarısı kalmış bir karpuz bulunur. Seyda o karpuzu getirir ve öğrencisine yedirir.²³

4.3. Talebelerinin jandarma tarafından alıkonulması ve rüyası

Seyda şeyhiyle ilgili bir rüyasını şöyle anlatırdı: “Bir gün jandarma medreseye baskın yaptı ve bütün talebeleri panzere bindirip götürdü. Çok çaresizdim. Bu öğrenciler bir daha bırakılmayabilirlerdi. Çünkü yasa dışı bir faaliyetle suçlanıyorlardı. Bazı girişimlerde bulunduk. Ancak başarılı olamadık. O gece rüyamda Şeyh Muhammed Arabkendî'yi gördüm. Camide minberin yanında oturmuş elini minberin merdivenine dayamış müsterih ve mütebessim bir suretle bana bakıyordu. Sanki olup biten her şeyden haberi vardı. O'nun bu halini görünce ben de çok rahatladım ve korkulacak bir şeyin olmadığını anladım. Ertesi gün Çınar'a gittim. Karakol komutanı hürmet gösterip evlerine göndermek şartıyla talebelerimi serbest bırakacağını söyledi. O sırada rüyam gerçekleşmişti. Demek ki şeyhim bunu işaret etmişti. Komutan öğrencilerini dağıt demişti ama ben öğrencilere hemen medreseye gitmelerini söyledim. Hatta öğle yemeğine yetiştiresinler diye et aldım ve sonra geleceğimi söyledim.

4.4.Seyda'nın Firaseti

Seyda, firaset aynı zamanda basiret sahibi bir insandı. Çok sonradan meydana gelecek bazı olayları önceden öngörüyordu. Birçok defa firasetine rastlanmıştır. Birine baktığında kaç yaşında ve nereli olduğunu genelde bilirdi. Hatta bazılarının baba ve dedelerinin ismini de bilirdi. Seyda'nın firasetiyle ilgili iki hatırayı Mele Tahir Çakmak, Seyda'dan şöyle nakleder:

²³ Karpuzun sahibi cami cemaatinden Hacı Sulhaddin Çitil'dir.

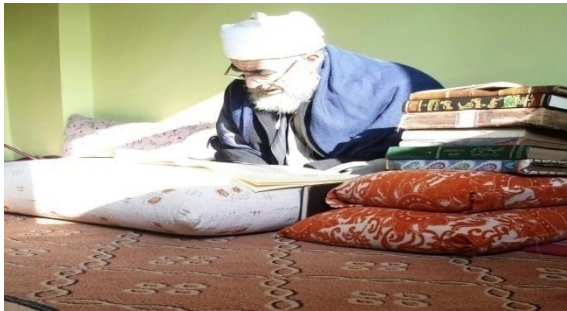
Seyda, Eyüp adında bir talebeye: “Eyüp senin dedenin adı Zülfikar mı?” diye sorduğunda talebe: “Evet, Seyda nerden biliyor acaba?” diye merak ettiğinde, Seyda: “Öyle hissettim.” dedi.

Bir diğer hatırayı da Seyda'nın dilinden şöyle aktarır:

“Medreseye yeni bir öğrenci gelmişti. Karacadağlı olduğunu söyledi. İsmi sorduğumda ‘wehhac’ dedi. Ben de ya senin adın wehhac değil ya da sen Karacadağlı değilsin dedim. Öğrenci, “Seyda benim adım aslında Turgut fakat gittiğim bir medresede bana wehhac ismini verdiler.” dedi.

SONUÇ

Seydayê Mele Mahmud, medrese sisteminde pişen ender âlimlerden biriydi. Medrese sistemini devam ettirmek için giriştiği fedakârlıklar anlatılamayacak kadar çoktur. Medresesinde okuyan öğrenciler kendisi için çocuklarından daha değerliydi. Çünkü onun nezdinde öğrenciler ulvi hizmetleri döndüren çarkın temel dişlileriydi. Bu zihniyetiyle ilim alanında çığır açmış ve ömrünü bu hizmet yoluna adanmıştır. O'nun temel düşüncesi bütün insanlara koşulsuz ve şartsız yaklaşp hepsini kazanabilmektir. Tedrisat hizmetleri kırk sekiz yıl boyunca aralıksız sürdü. Neredeyse otuz yıl boyunca müderrislik yaptığı Yuvacık medresesi halen eğitim-öğretim faaliyetlerine devam etmektedir. O'nun vefatıyla bu hizmet sekteye uğramamış bıraktığı mirasla bu hizmetin devamını sağlamıştır. Oğlu Mele M. Tahir günümüzde babasının bıraktığı yerden belirlediği çizgide Yuvacık medresesinde tedrisata devam etmektedir.

Seyda son yıllarında mütala'a ederken

Seyda bir icazet töreni sonrası sohbet ederken

KAYNAKÇA

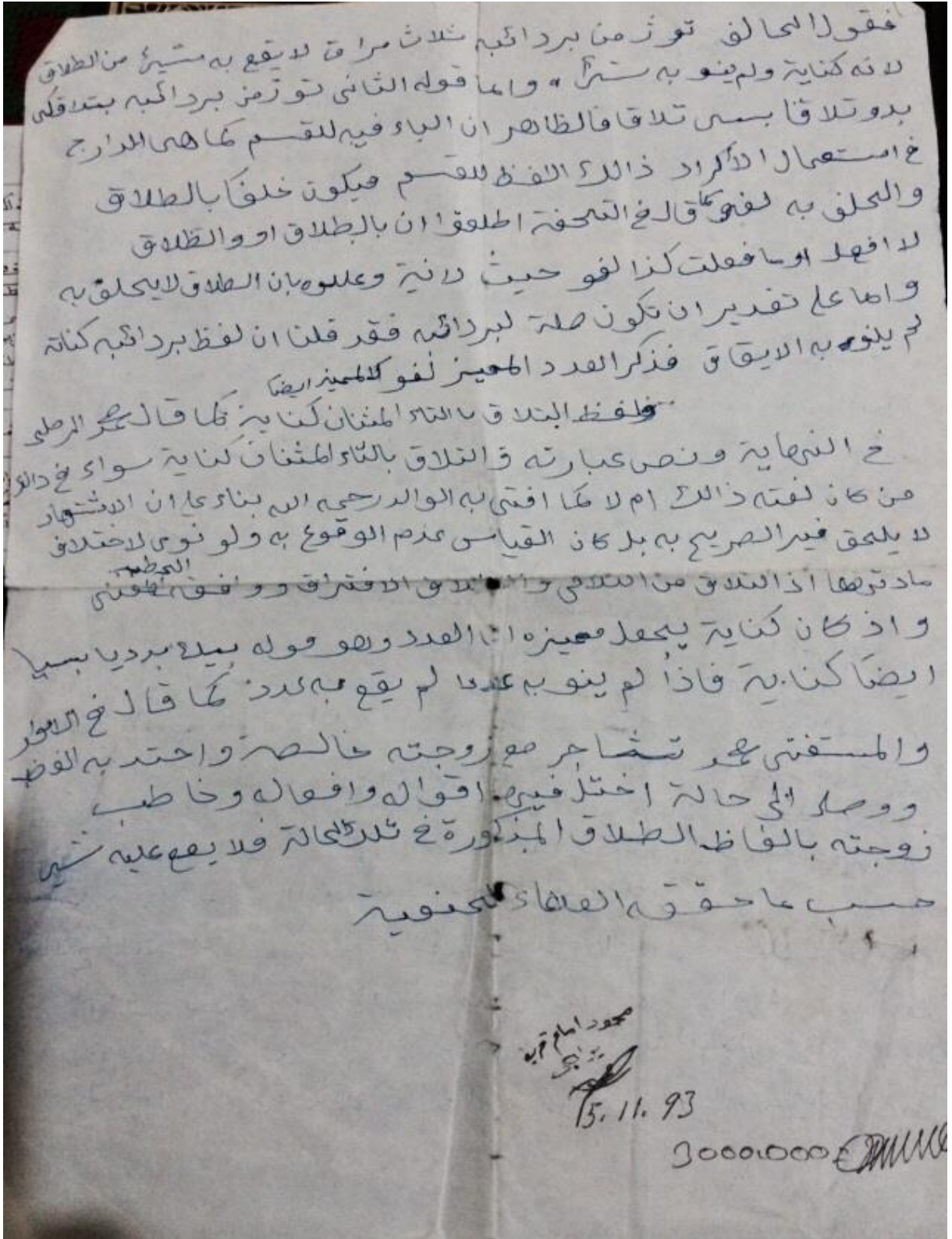
1. Seydayê Mele Abdülhemidê helêla ile 07.10.2014 tarihinde yapılan bir görüşme
2. Seydayê Mele Muhammed Nur'un oğlu Mele Alaaddin Orak ile 29.10.2014 tarihli bir görüşme
3. Toprak, Z. Fuat vd., Seyda Molla Yasin Toprak (Yüsri) Hayatı ve İlmî Kişiliği, e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar dergisi-www.e-sarkiyat.com- Nisan 2009, Sayı: 1, s.122-123
4. Yıkılmaz, Abdulvahit, Molla Muhammed Said el-Amedî (Yıkılmaz) Hayatı, İlmî Yönü ve Tasavvufî Yönü, e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar dergisi-www.e-sarkiyat.com- Kasım 2010, Sayı: IV, s.141
5. Seydayê Mele Mahmud'un oğlu Mele Mehmet Tahir Çakmak ve diğer çocuklarıyla 10.10.2014 tarihinde yapılan görüşmeler
6. Seydayê Mele Hıdır Ğürsî (Ekinci) ile 11.10.2014 tarihinde yapılan bir görüşme

EK: 1

فنقول وبالله التوفيق ان قوله تور من بردان كناية
 وهو قوله بردان لانه يعتمد اطلاق وغيره كما يقال زحبيسى بردان
 من حيوان بردان فكان كناية قال في التحفة ويقع الطلاق بصريه
 وهو ما لا يعتمد ظاهره غير اطلاق بل كناية لا يطاق الطلاق الى ان قال
 وبكناية وهما ما يعتمد اطلاق وغيره وان كان في بعضهما اظهر
 كما قال الراقصى مع النية لا يطاق ومع قصد حره ايضا فان لم
 ينو لم يقع اجماى سواء اظهره المقترن بيها عريضة كانت بائنا
 بينونة صحرية لا تحلين لى ابد وغيرها كنت بزوجتى
 وقال العلامة الشروانى في حاشية عليها ولا يلحق الكناية
 بالصريح مواطنة بالسواطوى على جعل قوله انت على حرام كطلاقك
 كان قال متى قلت لامرأتى انت على حرام فانى امرى به الصلاح
 ثم قال لىها انت على حرام (فلا يكون صريحا) وقول المنهاج مع التهمة
 وترجمة الطلاق ولو من احسن العربية بالمعجزة وهى ما عند العربية
 صريح على المذهب لشهرة استصحابها عندهم في معانها شهرة
 العربية عند العرب وقول المنهاج انها هو ترجمة لا يعتمد غير
 اطلاق كالمترجم عنه وهو لفظ الطلاق فانه لا يعتمد غيره
 بخلاف لفظ بردان الكردية التى اشتبهت بها ترجمة الطلاق
 فانه يعتمد اطلاق وغيره كما ذكرنا بالامثلة فتكون كناية محتاجة
 الى نية ايقاع الطلاق وقد استفتيت عن نية قلم يجر جوابا
 غير انه قال ليس لى نية حين التلفظ وقال صاحب الروضة
 وحمل وان تلفظ بالكناية وانكر نية صدق بعينه
 وقال في المنهاج ولو استمر لفظ الطلاق كالحلال او حلال الله على
 حرام او انت على حرام او حرمتك او على الحرام او الحرام يلزم معنى
 فظريه في الاصح قلت الاصح انه كناية لانه لم يتكرر في القرآن ولا
 لسان حملة الشريعة فلفظ المحالوف وهو لفظ بردان من القيد

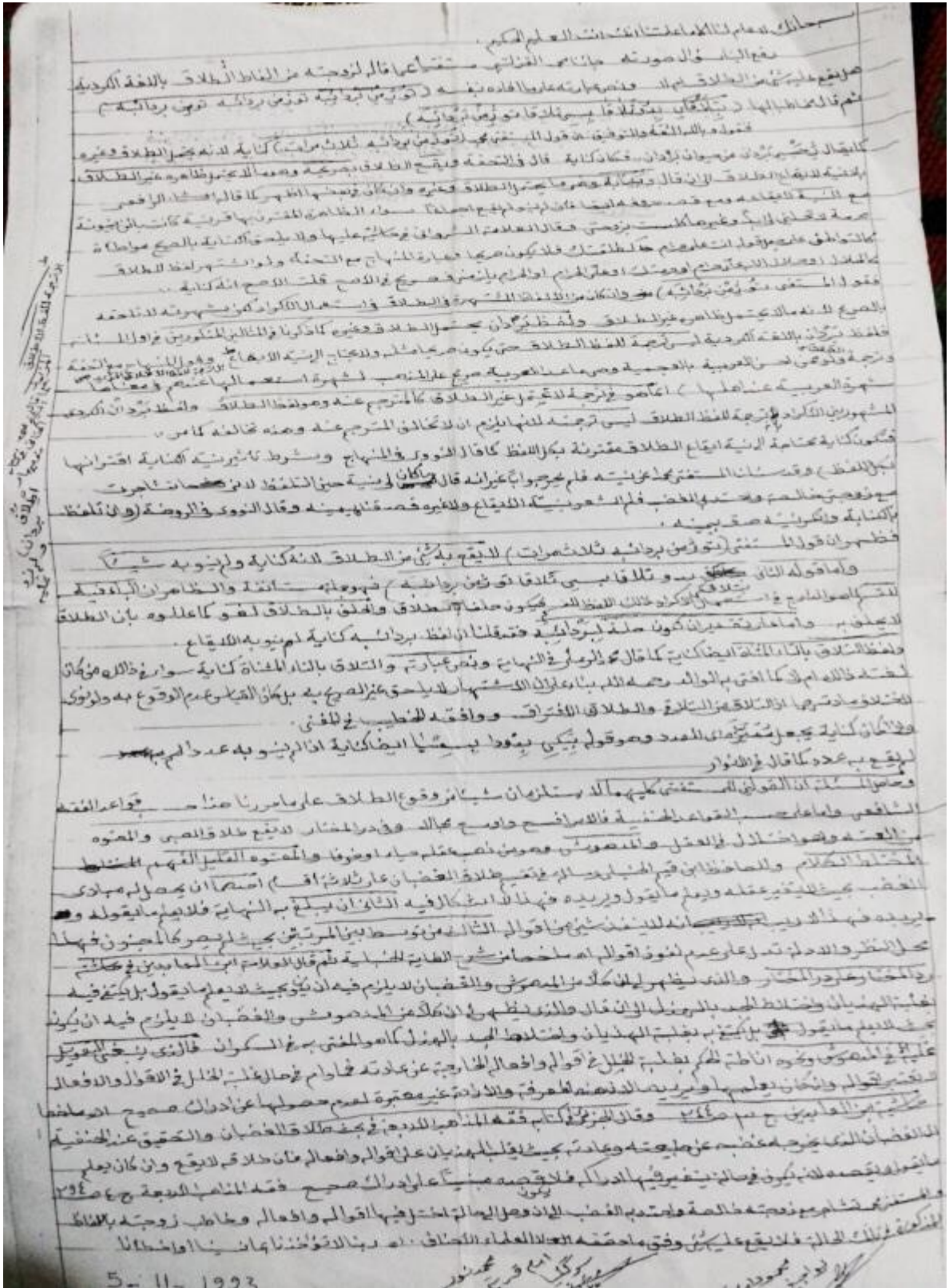
ايقاع النوى في المنهاج حصر طائفة كناية اقترانها باللفظ

Seyda'nın talak konusunda verdiği bir fetvanın ön yüzü

Seyda'nın talak konusunda verdiği fetvanın arka yüzü

EK: 2

Şeyda'nın talakla ilgili verdiği müşterek bir fetva örneği